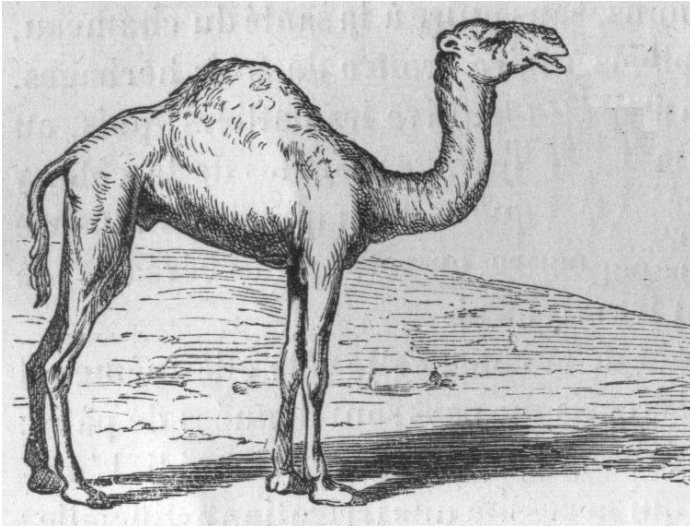

Arba tudaa-ã
yê

čera tudaa-ã
yê

Cette édition : avril 2013

TUDAGA

TÛ

TOUBOU

Tibesti

Arba tudaã-ã yê čera tudaã-ã yê

*Les clans/marques des Toubous
et
les noms des Toubous*

العشائر / السمات و الأسماء التبو

Cette édition imprimée : avril 2013

Langue : Tudaga (Toubou) – parlé :

- au Tibesti au Tchad
- au Kavar au Niger
- au Fezzan et Koufra en Libye

تطق اللغة التبو :

- بتبستي في تشاد
- بكوار في نيجر
- بفران و كفرة في ليبيا

Traduction du titre :

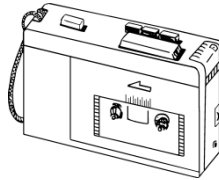
***Les clans et les marques
et les noms des Toubou***

ترجمة العنوان :

***العشائر و السمات و
الأسماء التبو***

Genre : coutumes traditionnelles

Texte tiré d'une cassette :

Dessin de couverture : tiré de page 90 (*Chameau du sud*) de ***Sahara et Soudan*** par Dr Gustave Nachtigal, 1881 (traduit par Jules Gourdault, Paris : Librairie Hachette et Cie)

Édition 2011 : 100 exemplaires (fév 2011), 200 exemplaires (sept 2011)
Cette édition : 150 exemplaires (avril 2013)

© 2007 Association SIL
© 2011 Comité pour le
Développement de la
Langue Tedaga

© جمعية SIL ٢٠٠٧
© لجنة لتطوير لغة التبو ٢٠١١

Gunna du gubudi-ĩ

ÊME WUYA-Ã	<i>horidi hunã 5</i>
ARINA-Ã	<i>horidi hunã 6</i>
ÊHIDA-Ã	<i>horidi hunã 8</i>
ODUWOYA-Ã	<i>horidi hunã 9</i>
TUMAGURA-Ã	<i>horidi hunã 10</i>
TIRINDIRA-Ã	<i>horidi hunã 12</i>
TURAMMA-Ã	<i>horidi hunã 13</i>
TARSIA-Ã	<i>horidi hunã 14</i>
TIGA-Ã	<i>horidi hunã 15</i>
HURTUNA-Ã	<i>horidi hunã 16</i>
DURDO KIŠA-Ã	<i>horidi hunã 17</i>
DURSUNA-Ã	<i>horidi hunã 18</i>
KIRESA-Ã	<i>horidi hunã 19</i>
TUZUBA-Ã	<i>horidi hunã 20</i>
MAADUNA-Ã	<i>horidi hunã 22</i>
BIŠERA-Ã	<i>horidi hunã 23</i>
GUNNA-Ã	<i>horidi hunã 24</i>
GUBODA-Ã	<i>horidi hunã 25</i>
ČUODA-Ã	<i>horidi hunã 26</i>
TÔMORTIA-Ã	<i>horidi hunã 27</i>
MADA-Ã	<i>horidi hunã 28</i>
KUSUDA-Ã	<i>horidi hunã 29</i>
ÊDIRGA-Ã	<i>horidi hunã 30</i>
SÛRDOGIA-Ã	<i>horidi hunã 31</i>
TEZERIA-Ã	<i>horidi hunã 32</i>
TÊDEMIA-Ã	<i>horidi hunã 33</i>
HUKTIA-Ã	<i>horidi hunã 34</i>

TAUYA-Ã	horidi hunã 36
KEESA-Ã	horidi hunã 37
ZÛIA-Ã	horidi hunã 38
MÔGODA-Ã	horidi hunã 39
Arba mortuda-ã	horidi hunã 40
Čera tudaa-ã	horidi hunã 41

Yûorta-ã :

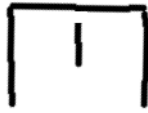
Yina guru arba-ã su lûyudiã, čera hundã tudaga du yûorte čindi. Yûorte čundoo, adurasu arba ha lidia. Adibi koo, arbi hunã ha činau ni, mi hunã ha adurasu to duyuni. Adurasu nuŋu yida ni, adurasu gali. Čer ni togusi, adurasu ni togusi. Dîgiše munduga-ã gunna čera du yidao. Čer hunã lûyundoo, muro ; dîhe hunã diŋũ muro hananĩ. Dahu du muro hosu. Čai čundoo ni, Hukti dou mi. Ôiya čundoo ni, Oduwoyi dou mi. Êdigei čundoo ni, Gubodo dou mi. Badaide mi čundoo ni, Tigi dou mi.

Arba guru ni yûorte yidao, guru ni yidadú mannu čindi. Balak yidadunnó mannu togusi.

Yina arba-ã yugutiã :

Yina guru arba-ã yugutia čûo. Ndugudi čundoo, yunu to kubaa leyundú. Yunu ndubii koo ni, čubudú. Arba guru ni zaga hundu yugutĩ hanġaar. Guru ni zaga hundu yugutĩ, ôwonni hanġurdo yugó.

ÊME WUYA-Ã

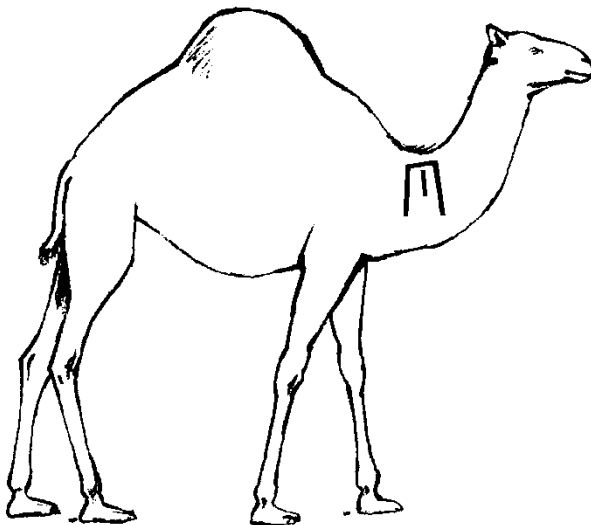
Arma turkunu

Yûorti hundã :

Ême wuya-ã, mi hundu koo, Êšimaĩ čindi,
Êšidemi čindi. Dobu hundã ha Êšĩdo čindi.
Dĩgiši-ĩ Kôšĩ čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu yugutĩ hanandurú. Yunu hundu gudi yidadã,
madagal hundã anna guda-ã du hundã bil čindi.

Ai arbi ême wuyaa yida.

ARINA-Ã

Arma turkunu

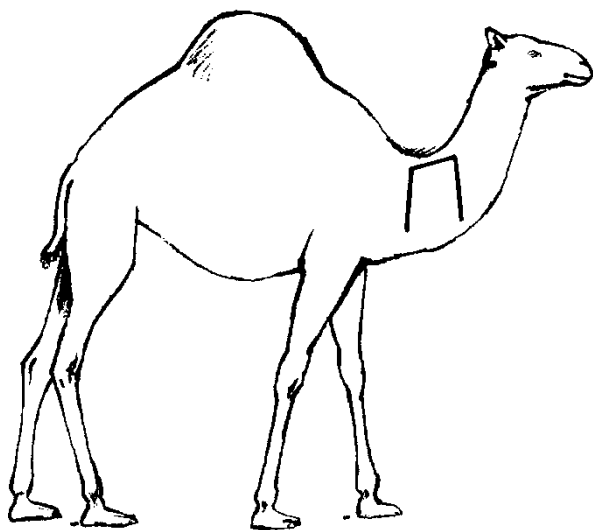
Yûorti hundã :

Arini-ĩ muro hi, Tarĩ čindi. Dobu hundã ha Gôido čindi. Dîgiši hundã ha Taride mi čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Hartu yuguti. Hartu čundoo, aši. Ŋgo lôko anna-ã aša čumohudĩ aši to yuguti, čumohudú. Ôwonni, maša čubudĩ du gûni toburroo ni, maša to sũgoi čubudú.

Gali, yunu hundu gudi yidadã, arina-ã mura anna diri čubudi ni diri yidao. Yidi a hûi hunã du diri čubudĩ, čer hunã tari čindi. Yidi to yugopu ni yugopú, du wûni ni hûyundú. Mura yê Tumagura-ã yê kal. Yidi to yida hunã du wûni hûyundú.

Ai arbi arinaa yida.

ÊHIDA-Ã

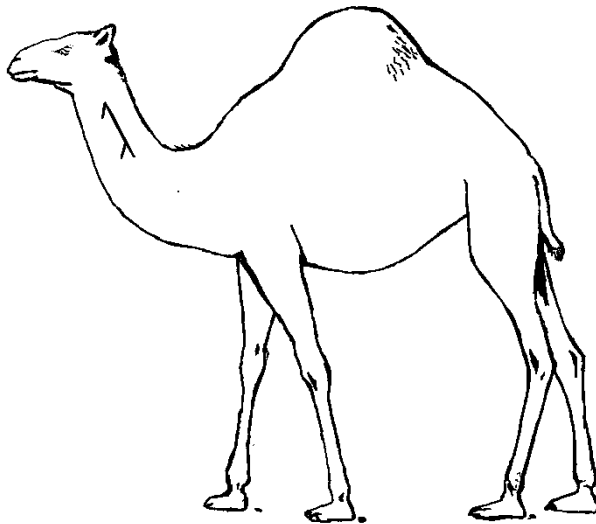

Yûorti hundã :

Êhidĩ hi, Êhidĩ mi čindi. Dobu hundu koo, Êhidi-ĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Tûgudemi čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Êhida-ã mannu, gûni hûi hunã tîbi čubudĩ du čoktunoo, čubudú.

Ai arbi êhidee yida.

ODUWOYA-Ã

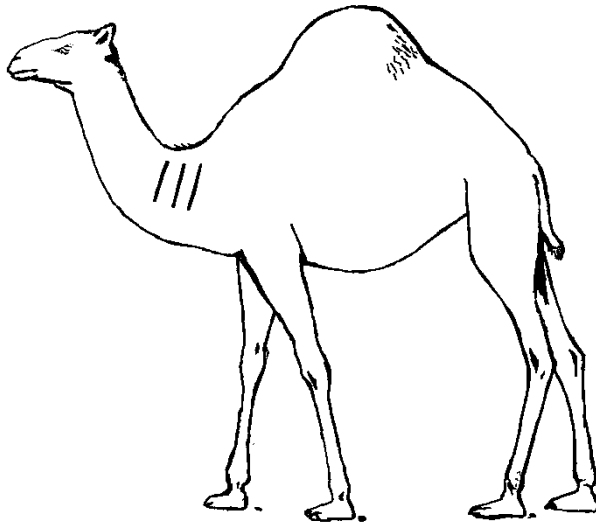
Wooso

Yûorti hundã :

Oduwoyi hi, Wôrumai čindi. Dobu hundu koo,
Wôrumai do čindi. Dîgiši hundu koo, Ôuya čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Gûni yidii hûi hunã maša čubudî du čoktunoo,
maša to sûgoi čubudú. Ôwonni, woi a yeskimmi
hi čidaku. Čîtu ni čîtú, yunu zondu ni yogusudú.

Ai arbi oduwoyaa tida.

TUMAGURA-Ã

Tagaũ

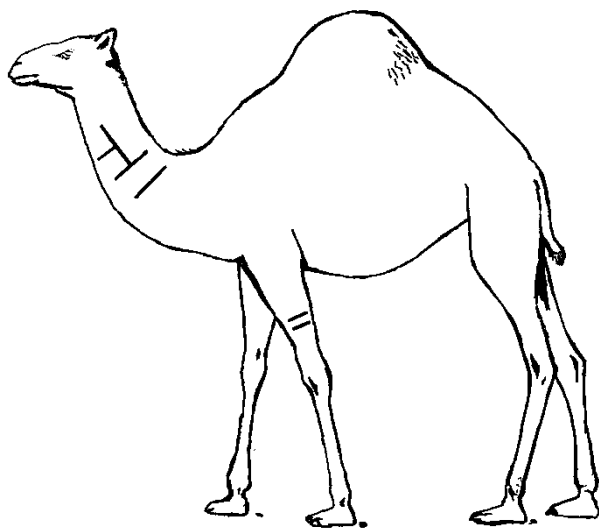
Mûzuri

Yûorti hundã :

Tumagur koo, Kôši čindi. Dobu hundu koo, Kôšĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Marda ni čindi, Taride mi ni čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Mura mannu, Arina-ã kua hartu čumohudú. Yunu hundu gudi yidadã, yidi a tari-ĩ hûi hunã du bosu diri čubudĩ hi, yugopu ni yugopú ; wûni ni hûyundú. Mura yê Arina-ã yê kal.

Ai arba tumaguraa yida.

TIRINDIRA-Ã

Tomoriĩ

Yogo

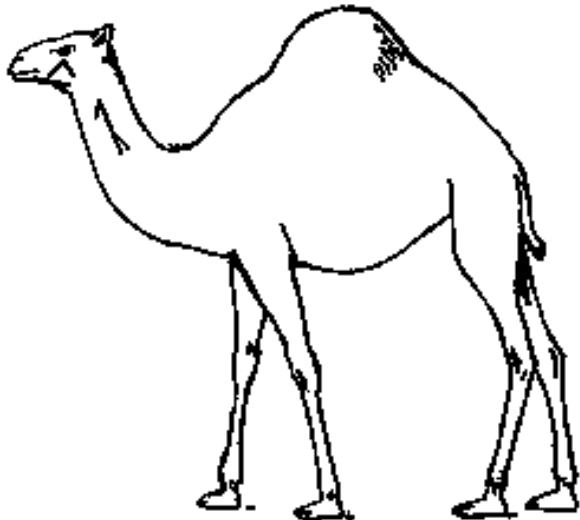
Yûorti hundã :

Tirindiri-ĩ hi, Gidemai čindi. Dobu hundu koo,
Ogoi do čindi. Dîgiši hundu koo, Gôĩ čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Yîni čudoo čubudú. Čudi-ĩ hi čîtu ni čîtú, yîni hunu
ni čubudú. Ôwonni, yîni nasuu ni čubudú. Nasu
ñêo ni kal, gudio ni kal ; nasu čubudú. Nûgoi čudi-
ĩ hi yugutĩ ? Yunu a čudi-ĩ čindĩ ngo Tirindiri-ĩ hi
ôrde čîti čîkiidi, yodurdo. Nasu-ã ni zaga turo ngo,
aun turo yê
muro yê yina
guro
tuhatudã
wayi.

**Ai arba
tirindiraa
yida.**

TURAMMA-Ã

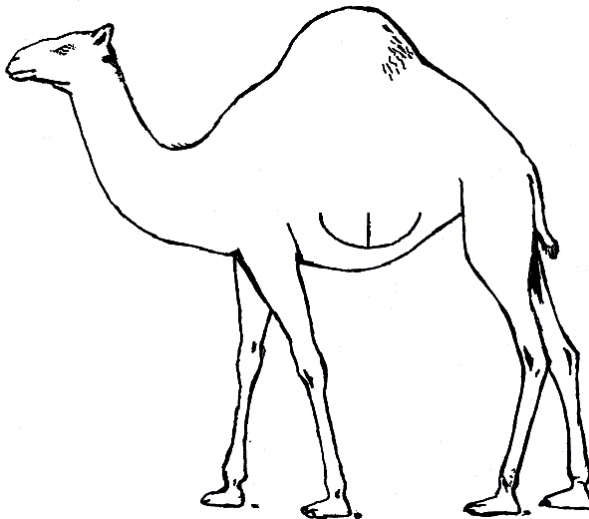
Durmulo

Yûorti hundã :

Turaũ koo, Ôudĩ ni čindi, Hannaĩ ni čindi. Dobu
hundu koo, ôudĩ do ni čindi, Hannaĩ do ni čindi.
Dĩgiši hundu koo, Gûmude mi čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Turki-šĩdi čindi, ñê turki ñuia čûuŋoo, ñê to yuguti
yĩni hunã čubudú.

Ai arbi turamaa yida.

TARSIA-Ã

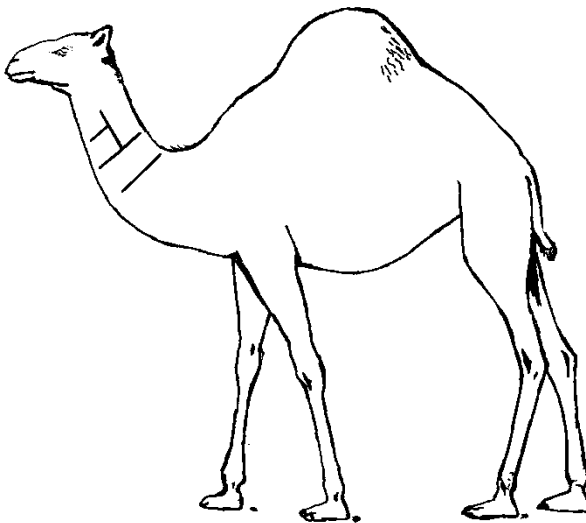
Mûzuri

Yûorti hundã :

Tarsui koo, Tûgoi čindi. Dobu hundu koo, Tûgoi do čindi. Dîgiši hundã haŋgurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ ôwonni haŋgurú.

Ai arbi tarsiaa yida.

TIGA-Ã

Wooso

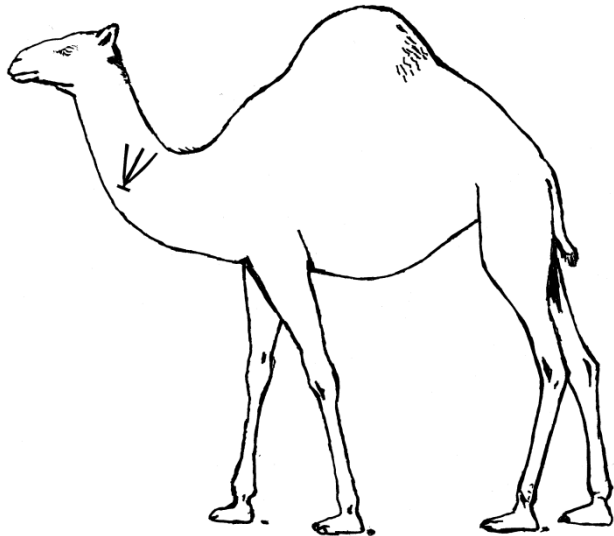
Yûorti hundã :

Tigi koo, Ôronnĩ čindi. Dobu hundu koo, Ôronnĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Badaĩde mi čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Mûši yê mahunu yê yuguti. Nûgoi mûši-ĩ yugutĩ ? Ŋgo Tiga-ã dizibi hundã arubu bozu čĩidi, mûši kûde bokindĩ tigiri su toburuã samma hunã yuguruo. Toi yĩngaldu « Yunu a hi kudurdo, sũgoi burú » čĩ.

**Ai arbi
tigaa yida.**

HURTUNA-Ã

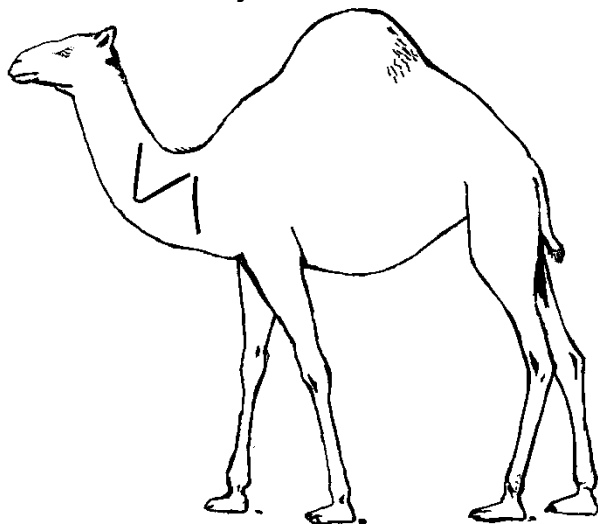
Dûludulunu

Yûorti hundã :

Hurtuno koo, Anarĩ čindi. Dobu hundu koo, Anarĩ do čindi. Digiši hundã ôwonni hangurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Oor ñêi yuguti. Čîidi, yunu hundu gudi yidadã, mura kûzumure-ã du toopsudú. Nû aya anna guda-ã ba hundã čoopunnaá kuĩ, hurtuno hurtuno dou hu didi čonjú.

Ai arbi hurtunaa yida.

DURDO KIŠA-Ã

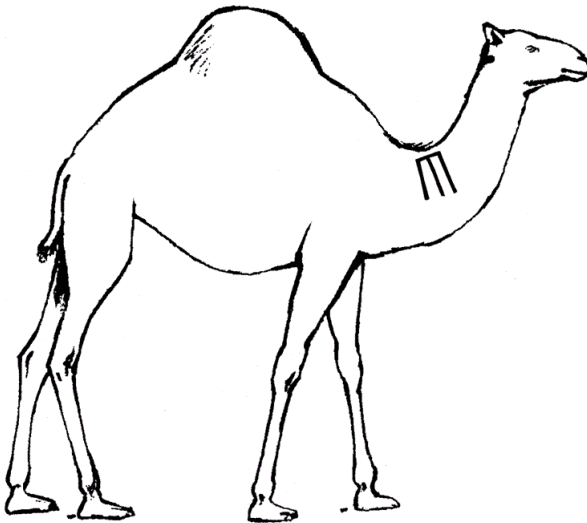
Arma turkunu

Yûorti hundã :

Durdo kiši koo, Kôšĩ čindi. Dobu hundu koo, Kôšĩ do čindi. Digiši hundu koo, Kôšĩĩ čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Oduwoya-ã kua gûni-ĩ hûi-ĩ maša du toburroo, maša to čubudú. Ôwonni, tĩbi ohuro ho činaku, čubudú.

Ai arbi durdo kišiaa yida.

DÛRSUNA-Ã

Tomori-ĩ

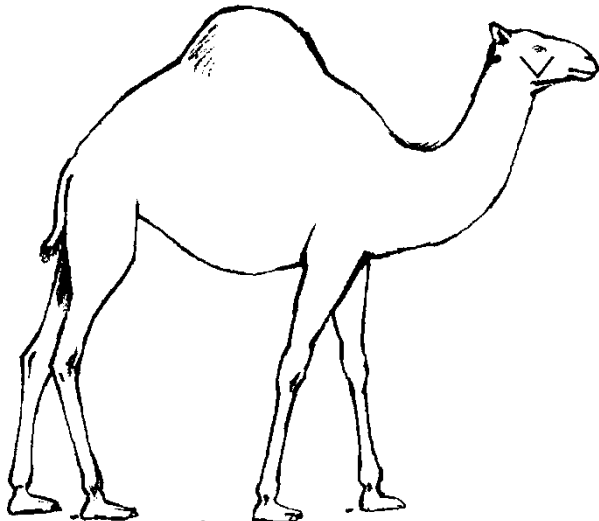
Yûorti hundã :

Dûrsuno koo, Duwoi čindi. Dobu hundu koo,
Duwoi do čindi. Digiši hundã ôwonni hanğurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu yugutĩ hanğurú. Čîidi, yunu hundu gudi
yidadã, mura mannu Hurtuna-ã kua ; dobu arbido
hundu koo, čonğú. Ôwonni, oduwoya-ã woi-ĩ hi
yidadã koo, mura mannu dunğu-ã ha yunu hundu
čidaku leyundu ni leyundú, čîtu ni čîtú.

**Ai arbi
dûrsunee
yida.**

KIRESA-Ã

Turhohi

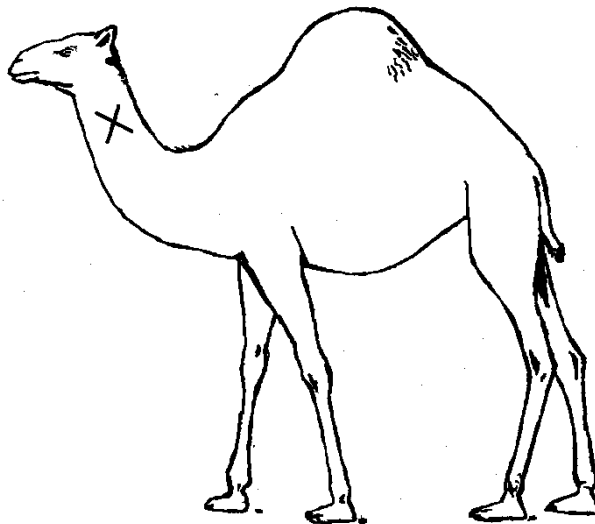
Sôrbo

Yûorti hundã :

Kiresu koo, Ezedĩ čindi. Dobu hundu koo, Ezedĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Mardaĩ čindi.

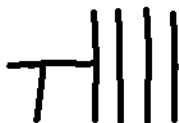
Yunu hundu yugutĩ :

Yunu yugutĩ hanğurdo yugó.

Ai arbi kiresaa yida.

TUZUBA-Ã

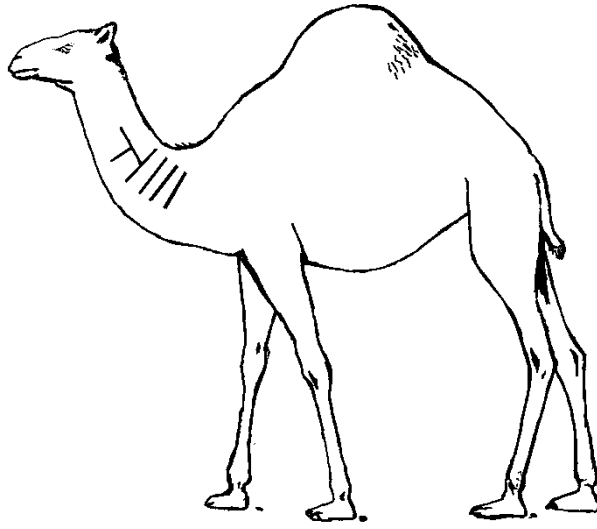
Mûzuri

Yûorti hundã :

Tuzubi koo, Ôwĩ čindi. Dobu hundu koo, Ôwĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Êdige ni čindi, Tôgliide mi ni čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Yuũ anur čadú. Yuũ anur čundoo, tooni ñê tooni ai yobusu dugusa ôguzuu yîšĩ korã, yuũ to čadú. Nûgoi yumma čadunná ? Yumma čadunná, tuzubi-ĩ yuũ yo turo du yudou čaĩ čĩdi, yumma kunu muyuga hunã du teduã, « Yuũ a kudaar » čĩ. Dobu hunã yuhadi : « Abba yuũ dugusa ôguzuudi-ĩ nu ! Yumma gunna gunú, dugusa ôguzuudi-ĩ nu ! » čĩ. Taa, « Dugusa ôguzuudi-ĩ kudaar » čĩ. To koo di yugutĩ bozo.

Ai arbi tuzubaa yida.

MAADUNA-Ã

Huri

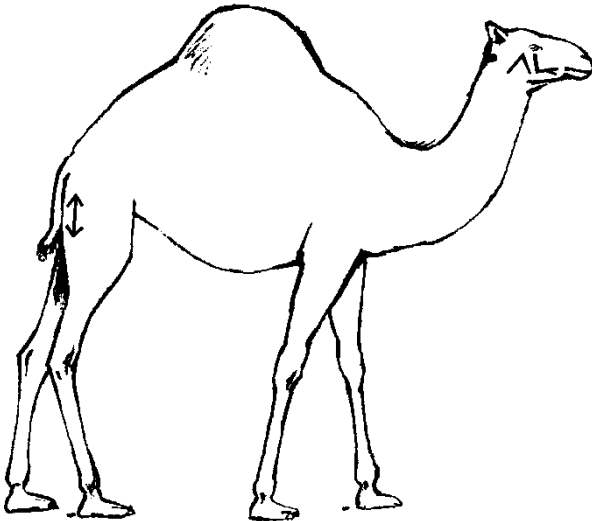
Nêi

Yûorti hundã :

Maadunu koo, Mardaĩ mi čindi. Dobu hundu koo, Mardaĩ do ni čindi, Galiĩ do ni čindi. Dîgiši hundu koo, Diaĩ ni čindi, Galiide mi čindi, Burkuide mi ni čindi ; ôguzuu yida.

Yunu hundu yugutĩ :

Mahunu yuguti. Zaga hundu yugutĩ hangurdo yugó.

Ai arba maadunaa yida.

BIŠERA-Ã

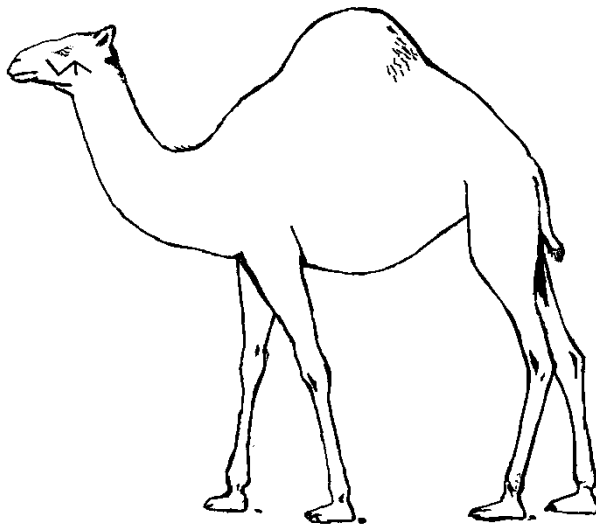
Wooso

Yûorti hundã :

Bišeru koo, Odoi čindi. Dobu hundu koo, Odoi do čindi. Dîgiši hundã ôwonni haṅgurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ, haṅgurdo yugó.

Ai arbi bišeraa yida.

GUNNA-Ã

Agara

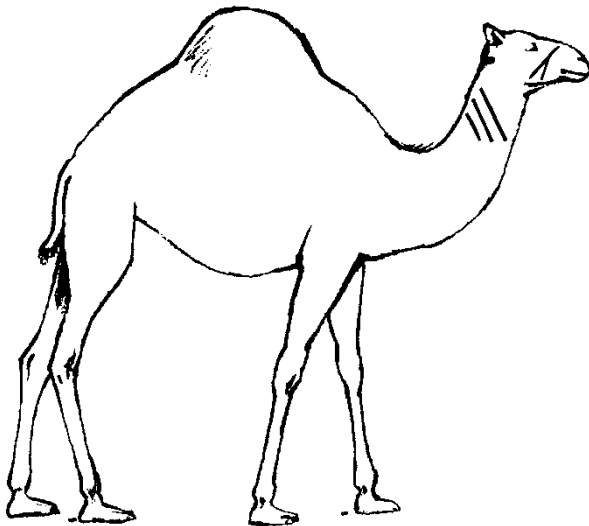
Yîši

Yûorti hundã :

Gunno koo, Šelemaĩ čindi. Dobu hundu koo,
Šelemaĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Marda čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Hartu yuguti. Gunna-ã mannu Tumagura-ã yê
Arina-ã yê kua ŋgo kôe hundã čûkã du diri
čubudi.

Ai arba gunnaa yida.

GUBODA-Ã

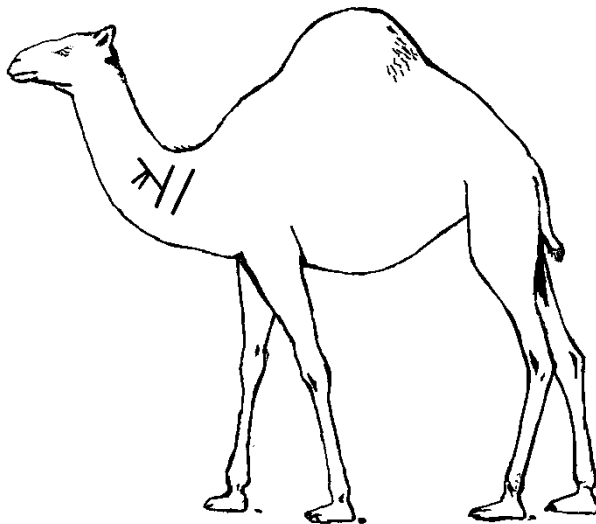
Mûzuri

Yûorti hundã :

Gubodo koo, Bêlkĩ čindi. Dobu hundu koo, Bêlkĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Êdigei čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Ormo keesu hu anja čuzukú. Ormo keesu čundoo, ko hunã yesku.

Ai arbi gubodaa yida.

ČUODA-Ă

Nêi

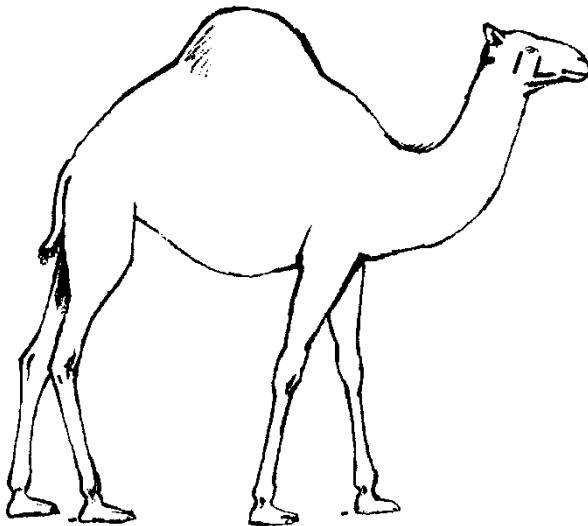
Wooso

Yûorti hundã :

Čuodi koo, Tîrendi čindi. Čuodi Dou koo, Tîrendi do čindi. Dîgiši hundu koo, Burkiide mi čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ ôwonni hanğurú.

Ai arbi čuodaa yida.

TÔMORTIA-Ã

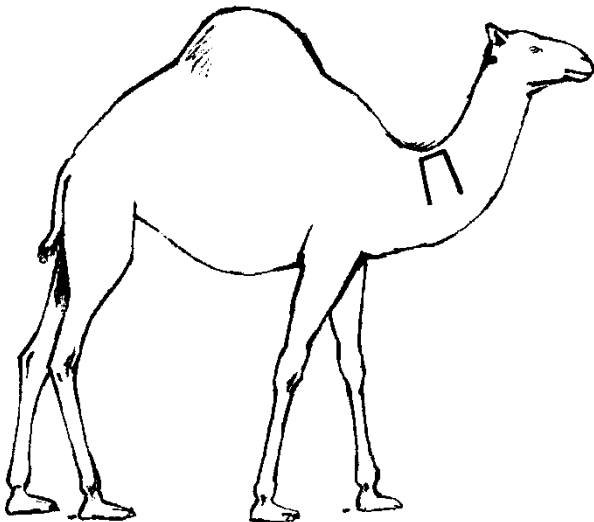
Arma turkunu

Yûorti hundã :

Tômortii koo, Yandiide mi čindi. Dobu hundã, yunu čindĩ haŋgurdo yugó. Dîgiši hundã mannu, haŋgurdo yugó.

Yunu hundu yuguťĩ :

Yunu hundu yuguťĩ haŋgurdo yugó.

Ai arbi tômortiee yida.

MADA-Ã

Ênigidi

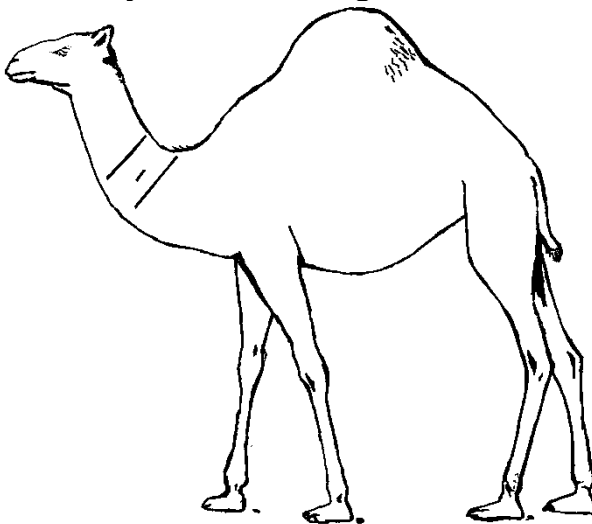
Dûludulunu

Yûorti hundã :

Madi koo, Čînĩ čindi. Dobu hundu koo, Čînĩ do čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

Buro dagumuni kubo hunã, čubudú. Maša yibeyunoo, čubudú. Buro dagumuni čundoo, buro hôwuludu odo yobusudo. Zaga hundã munurú.

Ai arbi madaa yida.

KUSUDA-ã

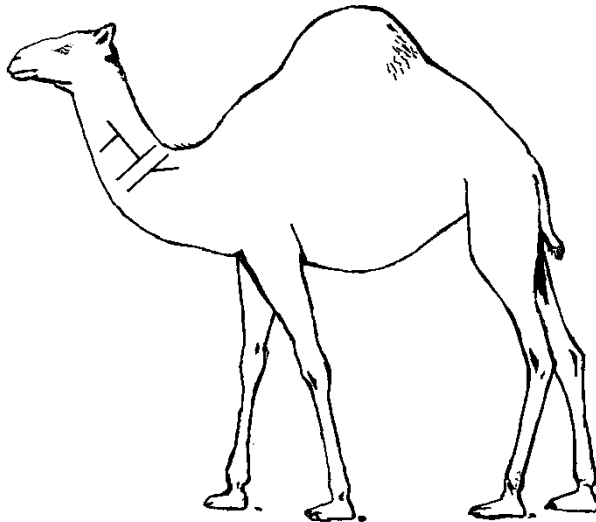
Mûzuri

Yûorti hundã :

Kusudo koo, Budoï čindi. Dobu hundu koo, Budoï do čindi. Dîgiši hundã haṅgurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundaã anna gudaã-ã koo gunú. Mura yunu yugutĩe yugó. Čĩidi, doba hundã torogo bĩe toburroo, torogo to yuguti sũgoi leyundú.

Ai arbi kusudaa yida.

ÊDIRGA-Ã

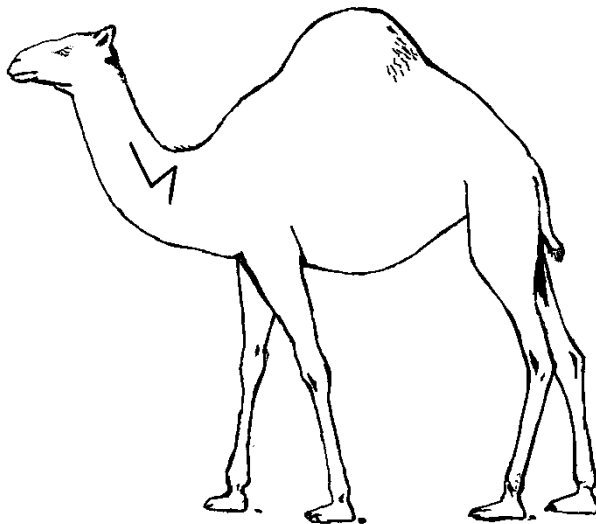
Dûludulunu

Yûorti hundã :

Êdirgi koo, Bordoĩ čindi. Dobu hundu koo, Bordoĩ do čindi. Dîgiši hundã ôwonni haŋgurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ haŋgurdo yugó.

Ai arbi êdirgee yida.

SÛRDOGIA-Ã

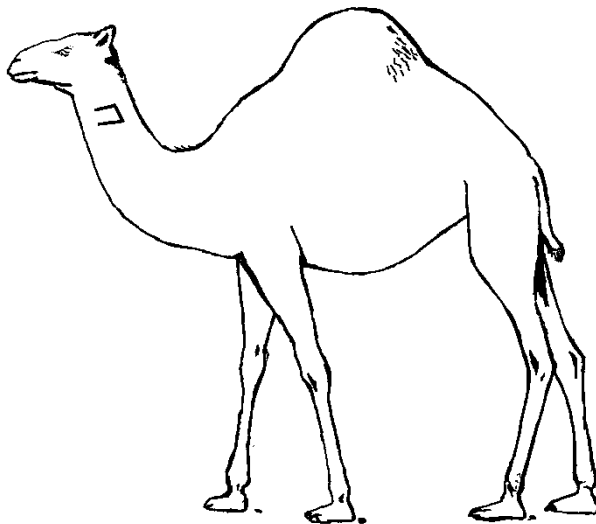
Arma turkunu

Yûorti hundã :

Sûrdogoi koo, Ôwĩ čindi. Dobu hundu koo, Ôwĩ do čindi. Dîgiši hundã ôwonni hanğurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ hanğurdo yugó.

Ai arbi sũrdogee yida.

TEZERIA-Ã

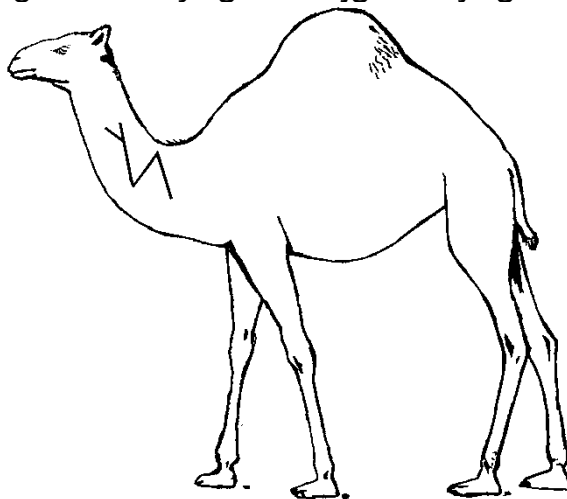
Dûludulunu ko woi-i

Yûorti hundã :

Tezerĩ koo, Kôšĩ čindi. Dobu hundu koo, Kôšĩ do čindi. Dîgiši hundu koo, Kôšĩ čindi.

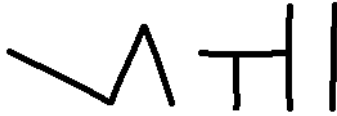
Yunu hundu yugutĩ :

« Tohordo » čindi : ñê šĩ hunã ha šimĩ gudi yugurdo koo, ñê to yuguti. Šimma munduo ni kal, šimĩ turoo ni kal. Su šimma guda yidao, ñê to yuguti. Zaga hundu yuguti hangurdo yugó.

Ai arbi tezeriaa yida.

TÊDEMIA-Ã

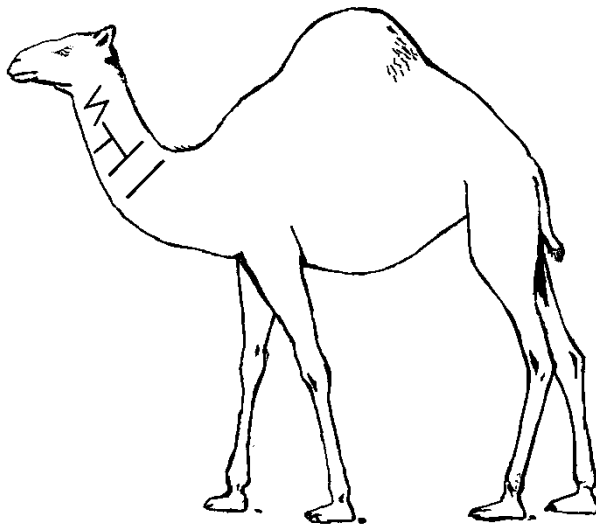
Dûludulunu yê Mûzuri yê

Yûorti hunã :

Têdemii koo, Čadĩ čindi. Dobu hundu koo, Ôloi do čindi. Dîgiši hundã haŋgurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ haŋgurdo yugó.

Ai arba têdemiee yida.

HUKTIA-Ã

Gûrtĩ dênja

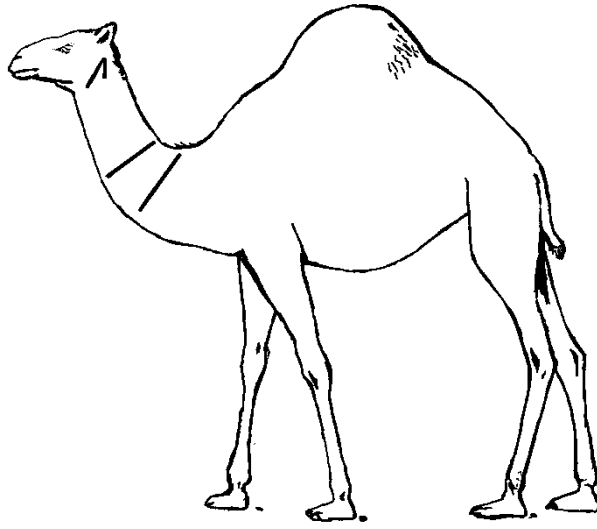
Ênigidi

Yûorti hundã :

Huktii koo, Čîlimaĩ ni čindi, Musanirĩ ni čindi.
Dobu hundu koo, Čai do ni čindi, Musanirĩ do ni
čindi. Dîgiši hundu koo, Čai čindi.

Yunu hundu yugutĩ :

« Tosu-šîdi » čindi : nooši ñaa-ã turo čî, ña-ã du
toburru ña-ã ha čidi. Ña-ã čutĩ čati. Ñi-ĩ čudoo,
kômma su gûi kobummoó, nohi. Ñê to koo di gûi
tugopoo, čubudú yuguti. Nûgoi yugutĩ ? Ŋgo
hukti-ĩ dor hunã du, ači koto čumohu yida ; ña
hunã ha to koo di zûbči čidĩ čî čuduruã, toi
yĩngaldu yugut čindi.

Ai arba huktiaa yida.

TAUYA-Ã

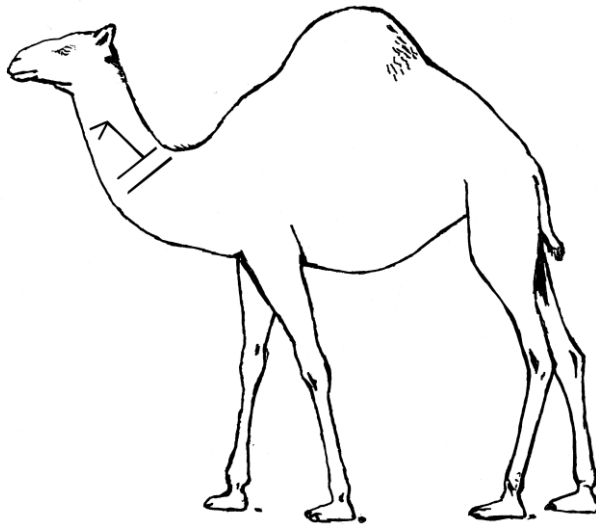
Mûzuri

Yûorti hundã :

Tauyi koo, Edenu čindi. Dobu hundu koo, Edenu do čindi. Dîgiši hundã ôwonni hanğurdo yugó.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ hanğurdo yugó.

Ai arbi tauyaa yida.

KEESA-Ã

Mûzuri

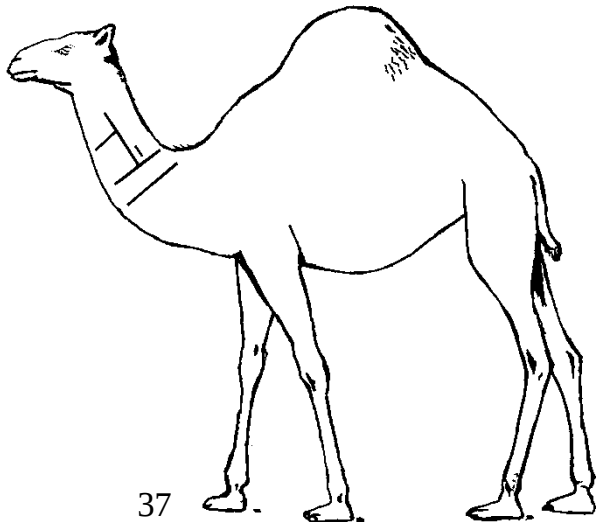
Yûorti hundã :

Keesu koo, Bêlkĩ čindi. Dobu hundu koo, Bêlkĩ do čindi. Mura yê Guboda-ã yê kal. Dîgiši hundã hanğurdo yugó.

Yunu hundu yugutĩ :

Yidi ŋgo su wûni hûdudo, ko hunã yesku koo, yidi to sũgoi wûni hûyundú. Yidi ko hunã wûni čubudo, yesku ; ŋgo anna wûni hûyundudo koo, yidi to sũgoi čonğu wûni-ĩ du duyundú. To yuguti. Zaga hundu yugutĩ hanğurú.

**Ai arbi
keesaa
yida.**

ZÛIA-Ã

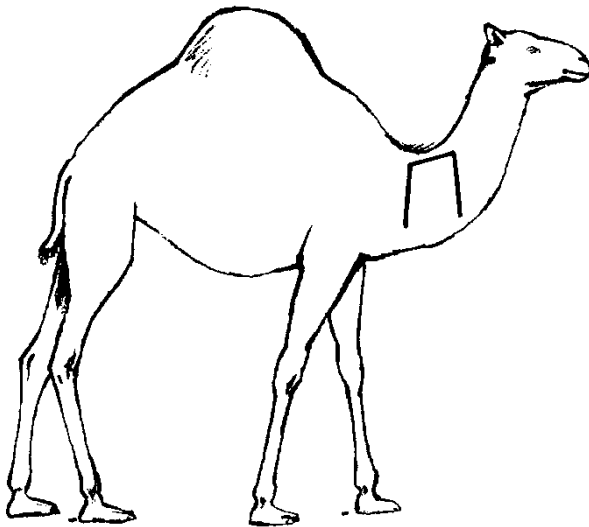
Arma turkunu

Yûorti hundã :

Zûii yûorti yidanú čuo. Čîidi, dobu hundu koo,
Šaši-ĩ do čindi. Dîgiši hundã mannu, hanandurú.

Yunu hundu yugutĩ :

Yunu hundu yugutĩ hanğurdo yugó.

Ai arbi zûiaa yida.

MÔGODA-Ã

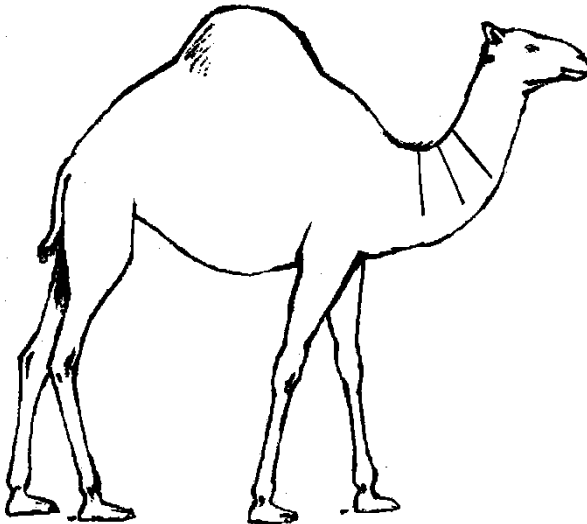
Wooso

Yûorti hundã :

Môgodi koo, Môgodi-ĩ čindi. Dobu hundu koo,
Môgodi-ĩ do čindi. Dîgiši hundã ôwonni hanğurdo
yugó.

Yunu hundu yugutĩ :

Yuũ anur yuguti. Tuzuba-ã kua. Čĩidi, zaga
hundu yuguti hanandurú.

Ai arbi môgodee yida.

Arba mortuda-ã

Arba guru

- **ÊDIMEDE** čindiã yê
- **GÛRRE** čindiã yê
- **TÔRBODA** čindiã yê
- **HÛNDE** čindiã yê

ada gunna, arba mortuda čindi.

Čera tudaa-ã

Čera ômuree-ã

ABBA
ABBABU
ALLAČI
ALLAČIĨ
ALLAHII
ALLAHIIĨ
ALLAHUZA
ALLAHUZAĨ
ALLAIĨ
ALLAŊA
ANNIĨ
ANUR
AŊGIRIĨ
AŊGIRKE
AŊGURA
ARAMAIĨ
ARAMI
ARDIA
ARDIGI
AZAIĨ
AZIŊGEIĨ

BANNA
BANNAIĨ
BARDA
BARKAI

Čera adibaa-ã

AČA
AČI
AČIĨ
ADAMA
ADAMMI
ALLAČIĨ
ALLAYEMA
ANASnA
ANIRI
ARRAHÃ
ATA
ATAGUNDU

BIBIDO
BILA
BILLAIĨ
BILLAIGE
BILLIGE
BILLI
BILLIĨ
BÎNDIE
BÎREI
BÎTI
BUDIĨ

Čera ômuree-ã

BARKALA

BARKAMA

BAZIŊGE

BEDEI

BÊDEI [*BEDEi*]

BÊDEI [*bedel*]

BEZE

BEZEĨ

BÔLU

BOOGUR

BOOGURĨ

BOSO

BOSOI [*BOSOI*]

BOSOI [*bosol*]

BOZO

BUGAR

BUGUDĨ

BÛGUDI [*BUGUdi*]

BÛLUMA

ČAČAMAĨ

ČAČAU

ČAGAM

ČAGAMĨ

ČAI

ČÊKE

ČENIBU

ČÊNIĨ

ČÊNIKIĨ

ČÊNIKORE

Čera adibaa-ã

ČAIDO

DADUMA

DAKIDE

DAKIĨ

DAKU [*daKU*]

DAKU [*DAku*]

DAMMA

DARAYA

DÎRKE

DOBIIDO

DOBIĨ

DOBU

DÔBUDO

DOMMAGALI

DOMMAIGE

DOUBADA

DOUBADAĨ

DOUBU

DOUBULEI

DOUČUA

DOUČUIĨ

DOUČUU

DÔUDO

DOUKALLI

Čera ômuree-ã

ČÊNIMADIĨ
ČÊNIME
ČOLLOI
ČOTOI
ČUU
ČUUMI

DADI
DARKALA
DAZI
DÎHI
DUMOZI
DÛRČUO
DURDO

EDEĨ
ÊDIGE
ÊDIGEI
EGIREĨ
ÊREZEI
ÊREZIĨ

GALMA
GALMAĨ
GAŠI
GEDE
GÊDEI
GETĨ
GIHINNI
GÎRKI

Čera adibaa-ã

DOUKANJI
DÔUKINNIĨ
DOUKOREI
DOUKUNA
DOUŠI
DOUWORĨ
DOUYAIĨ
DOUYESKIĨ
DOUYINNIĨ

ÊBINA
EDEĨ
EHEDA
EHETA
ÊLLEI
ÊLLEIGE
ELLEKUNA
ÊLLIMI
ÊZIMMI

GALA
GAŠĨ
GALÎE
GALIIDO
GALIĨ
GÊGIĨ
GIRIGO

Čera ômuree-ã

GÔI
GÔNNEI
GORSUDO
GÔZUGU
GUDUYINNU
GÛKUNNI
GURONJI

HABIRĨ
HAĨ
HALALI
HALLAGAN
HERRENJI
HILER
HÎTI
HUKA
HUKAĨ
HUSARIĨ

IŇAIĨ

KAGUIĨ
KALIA
KALIĨ
KALLI
KALLIBU
KALLIGO
KALLIĨ
KALLIKE
KALLIKORE

Čera adibaa-ã

HADI
HADIIGE
HADUÃ
HAIDE
HANDAIĨ
HANNAI
HANNAIGE
HARMALA
HATI
HATIĨ
HAYIMA
HAYIMALA
HERDE
HERDEĨ
HÛNNIĨ
HURRO

IZE

KADIBILA
KANJIĨ
KAZUBILA
KÊLE
KILLENA
KINEDUÃ
KÔRIGE
KÔRIĨ
KÔRU

Čera ômuree-ã

KALLIKOREI
KALLIMI
KALLIYESU
KALUBU
KALUKERE
KANDAMAI
KANDI
KELEYA
KELLEÃ
KÊLLEI
KÎNNIÃ
KINNIMI
KÔKIĨ
KOKOI [*koKOi*]
KOKOI [*kokoI*]
KÔKU
KÔKUMA
KÔLLIGE
KOLLOI
KOREI
KÔREMI
KOREYA
KÔRIĨ
KÔŠEI
KÔŠI
KÔŠIGÃ
KÔŠIGE
KÔŠIME
KÔŠIĨ

Čera adibaa-ã

KÔSEI
KÛRTIĨ
KUNDAHIĨ
KUNDAHU
KUNUKE
KURTEGE
KUŠEIĨ

Čera ômuree-ã

KÔSO [*KOso*]

KÔSO [*koSO*]

KÔSOI

KÔSONJA

KOSOYA

KUAKUA

KULLIĨ

KUNDUGAĨ

KÛNNUMA

KUŠE

LANDAIĨ

LÊENIĨ

LEENU

LEMA

LEMAIĨ

LONDO

LOODE

LÛKIĨ

MARDAMA

MARDAMAI

MAIDE

MAĨ

MAINA

MALLUMMA

MARDA

MARDAIĨ

MARDAKORE

MARDAKUNU

Čera adibaa-ã

LANDAIĨ

LERDE

LERDEĨ

MAKA

MAKAIĨ

MANDA

MARDA

MEHEREM

MÔIDIĨ

MÔIDO

MARČINNE

Čera ômuree-ã

MERDEGE
MIIKORE
MÔDI
MÔIDIĨ
MÔINDAĨ
MÔLI
MÔLIA
MÔLIKINNIĨ
MÔLIMAĨ
MÔLIME
MÔLIMI
MÔLIĨ
MOLLOI
MÛZUERI

NÔKUR
NÔKURIĨ
NONIĨ

ŋILIĨ [*ɲILIĩ*]
ŋILIĨ [*ɲiliĩ*]

ÔBUKUNU
OGOLE
OGURO
ÔHIĨ
OKIĨ
OKOR
OKORIĨ
OLLOBODU

Čera adibaa-ã

NANA
NOGIĨ
NOGOŠE
NOKEĨ
NOKIĨ
NÔKURI

ÔBURKA
ÔIDO
ÔLLUAĨ
ÔLUÃ
ÔSKURO
ÔUWO
ÔWOI
ÔZUMA

Čera ômuree-ã

ÔLOI
ÔMURBU
ÔMURIĨ
ORDIĨ
ÔROZO
ÔRROI
ÔUYA
ÔWUKOREI
OWUKOREĨ
ÔWUKUNU
ÔYI

ŠAHA
ŠAHAĨ
ŠÊDIKE
ŠEGU
ŠÊITA
ŠÊKIN
ŠELEMAĨ
ŠÊLLIMI
ŠETEI
ŠIDDE
ŠIDDEĨ
ŠILLI
SÛDI
SUGĨ
SUGĨ
SUGU
SUGUDU
ŠUHA

Čera adibaa-ã

ÔZUMAĨ

ŠIDEI
ŠÊITIRE
ŠÊITIREĨ
SÔGURA
SORI
SÔRIĨ
SÛGIE
SUGĨ
SUGU
SUGUBILA
SUGUDO
SUGURIĨ
SUKA
SUKAĨ
SUNNU
SÛNGIĨ

Čera ômuree-ã

SUKOYA
SÛMUL
SÛNDO
SUNDOI
SÛNDUKI

TAMIŠA
TARSAĨ
TETEI
TIDEI
TÎNNEI
TÔGIĨ
TOGOI
TOKE
TÔRIĨ
TORSOI
TOŠIĨ
TUDO
TÛKA
TUNNAI
TURKI
TURKIĨ

WAHILI
WAHILIĨ
WÊDEI
WÊLLE
WELLEŠEI
WERU
WOLLEI

Čera adibaa-ã

TARŠIIDO
TÎREI
TELEBEI
TIDEI
TÔRRUDO
TUDO
TÛGUHEI

WODE
WORUDO
WORKOZOI
WÔZUNA
WUZA
WUZAĨ
WÔZUNAĨ

Čera ômuree-ã

WOMUR
WONNO
WORDUGU
WORIĨ
WORIYA
WORKEDU
WÔYU
WUŠE

YANDIGI
YANDIĨ
YAU
YAZA
YÊKI
YÎDI
YÎDIĨ
YÎNIŠE
YIREI
YODO
YOSKO
YOSKOI
YÛLUWOR
YUSUBA
YUSUBO

Čera adibaa-ã

YÊSKIE
YIDAĨ
YIKEI
YUNUBU
YUNUKUDIĨ
YURODO

ZARA [*ZAra*]
ZARA [*zaRA*]
ZARAĨ
ZENIĨ
ZENNE

Waša

Anna tuda-ã :

Adaga nduã yê ka nduã yê kuba čûdu yidadu,
ada nduã ha ni čera tedaa yendu !

Alphabets

Toubou	a	ã	b	č	d	e	ê
Français	<u>l</u> ac	s <u>a</u> ns v <u>e</u> nt	b	<u>T</u> chad	d	fête <u>l</u> ait	é <u>c</u> ole ai <u>m</u> er
Anglais	f <u>a</u> ther h <u>o</u> t	—	b	<u>C</u> had	d	f <u>e</u> d	<u>c</u> ake <u>b</u> ait
عربي	أ	—	ب	تش	د	—	—

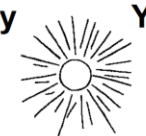
Toubou	g	h	i	î	ĩ	k	l	m
Français	<u>g</u> are <u>g</u> uerre	—	—	<u>i</u> l ly <u>c</u> ée	—	<u>k</u> ilo <u>q</u> uand <u>c</u> amp	l	m
Anglais	<u>g</u> et <u>g</u> uide	<u>h</u> at	s <u>i</u> t	<u>s</u> eat <u>s</u> eed	—	<u>k</u> ing <u>q</u> ueen <u>c</u> ome	l	m
عربي	—	ح	—	إ	—	ك	ل	م

Toubou	n	nj	ñ	ŋ	o
Français	<u>n</u>	<u>N</u> djaména	<u>a</u> gneau	park <u>i</u> ng	<u>f</u> ort
Anglais	<u>n</u>	<u>i</u> njury <u>e</u> ngine	<u>c</u> anyon	park <u>i</u> ng	<u>b</u> ought <u>c</u> aught <u>l</u> aw
عربي	ن	نج	—	—	—

Toubou	ô	p	r	s (s <u>a</u> ma du)	s (š <u>i</u> ma du)
Français	<u>d</u> os	p	~r	<u>s</u> ale tasse <u>c</u> elui le <u>ç</u> on n <u>a</u> tion	<u>ch</u> at <u>sch</u> éma
Anglais	<u>b</u> oat <u>f</u> oe	p	~r	ma <u>s</u> on less <u>o</u> n ri <u>c</u> e	<u>sh</u> ip su <u>g</u> ar n <u>a</u> tion
عربي	أو	پ	ر	س	ش

Toubou	t	u	û	ũ	w	y	z
Français	t	—	<u>t</u> out	—	<u>o</u> ui	<u>y</u> eux	<u>z</u> éro ma <u>i</u> son
Anglais	t	<u>pu</u> t	<u>du</u> e <u>de</u> w <u>bo</u> ot	—	<u>w</u> ater	<u>y</u> ard	<u>z</u> ero eas <u>y</u> buzz <u>a</u> rd
عربي	ت	—	و، أ	—	و	ي	ز

Tudaga

a A aski	ã Ã kayuwã	b B barbi	č Č čôhuri	d D direnu
e E eberu	ê Ê êre	g G gimiĩ	h H hosu	i I diri
î Î tibi	ĩ Ĩ êĩ	k K karaha	l L lôĩ	m M mûzi
n N no	nj Nj anja	ñ Ñ ñê	ŋ Ŋ ŋam	o O ormo
ô Ô ôtu	ôp Ôp popur	r R arru	s S sûni	š Š šĩĩ
t T tûnni	u U yurusu	û Û dûguli	ũ Ü yuũ	w W wûni
y Y yuzo	z Z zîŋi	Illustrations : Madjitelem Phanuel Mbanji Bawe Ernest Hassane Abakar Ôyi Mahûmut		

500 Cfa